

ABSTRACT

PhD Thesis by Wang Lili

Title: “Utilizing Cultural Heritage as a Mechanism for Tourism Cooperation: A Case Study of World Heritage Sites in Kyrgyzstan and China”

**Supervisor: PhD in Economics; Associate Professor,
Dooranov A.P.**

Relevance of the research topic

The COVID-19 pandemic severely impacted global tourism, but a strong recovery began in 2023, with 1.3 billion arrivals and \$1.5 trillion in receipts. Factors like pent-up travel demand and Asian market revitalization drove this rebound. By 2024, tourism is expected to surpass pre-pandemic levels, with 1.1 billion travelers in the first nine months, signaling a full recovery by year-end.

Tourism significantly bolsters the economies of China and Kyrgyzstan, contributing to their GDPs. In China, the travel and tourism industry accounted for 7.3% of the total GDP in 2023, amounting to over 9.2 trillion yuan. For Kyrgyzstan, the total contribution of travel and tourism to GDP was 3.8% in 2019, tourism revenue saw an average annual growth rate of 20.2% from 1999 to 2020, with Chinese tourists to Kyrgyzstan surging 46.5% in 2019.

The revival of international tourism offers a chance for China and Kyrgyzstan to boost tourism through cooperation, capitalizing on the Silk Road's historical and cultural significance. In 2013, the Chinese government proposed the Belt and Road Initiative ("Yidai, yilu" in Chinese, hereafter the BRI), marking a new phase in China's active promotion of international cooperation and connectivity. China's engagement in the region is not a one-way road but rather a process of constant negotiation in which Central Asian states are not passive bystanders but proactive agents working to affect the course of the “game.” Countries along the BRI have

also put forward joint initiatives. In 2013, Kazakhstan put forward the Silk Road Economic Belt Initiative, which aims to promote economic cooperation with China and other countries and strengthen intra-regional connectivity in order to jointly promote the development of the region. In 2014, Turkmenistan proposed the "New Traces of Subsidence" initiative, which encourages co-operation with China and other countries and is committed to intra-regional co-operation and stability. These policies reflect the common desire of countries along the Silk Road to work together to achieve common prosperity and development through cooperation and exchange. Kyrgyzstan, as an important node on the Silk Road, also has a positive attitude towards the development of the Silk Road, and in 2014, the Silk Roads: the Routes Network of Chang'an-Tianshan Corridor, which was one of the World Heritage Sites jointly nominated by China, Kazakhstan and Kyrgyzstan, injected a new impetus into the preservation and inheritance of Kyrgyzstan's cultural heritage.

The successful nomination of "the Silk Roads: the Routes Network of Chang'an-Tianshan Corridor" has brought many benefits to cultural exchanges between China and Kyrgyzstan. Firstly, the recognition of the World Heritage Site provides important support for the cultural heritage of the two countries, which has been given more attention. Secondly, the Silk Road, as an important witness of ancient culture, can promote the knowledge and understanding of history and culture among the people of the two countries through the preservation and display of the heritage. At the same time, it also creates new opportunities for the development of tourism in both countries, attracting more tourists to visit and experience it. Through transnational heritage tourism co-operation, the two countries are able to jointly develop their rich tourism resources, thereby promoting job growth and sustainable economic development.

Connection of the dissertation topic with priority scientific directions, major scientific programmes (projects) or major research works (if there is such a connection).

The Kyrgyz government's investment policy from 2022 to 2026 identifies tourism as a priority area, supported by visa-free entry for tourists from 68 countries and simplified visa procedures, including e-visas for Chinese tourists. These measures enhance the travel experience and boost the country's tourism image. The China-Central Asia Summit in 2023 led to the Xi'an Declaration, promoting cooperation in tourism and other fields. From the future major events and development plans of the governments of China and Kyrgyzstan, it is evident that both countries place great importance on tourism cooperation. The Silk Road is not only an economic link between China and Kyrgyzstan but also a cultural bridge. The rich heritage resources offer immense potential for tourism collaboration between the two countries.

Research Objectives of the Thesis

The purpose of this research is to explore and analyze the mechanisms of heritage tourism cooperation between China and Kyrgyzstan. The objectives are to identify the key factors influencing such cooperation, evaluate the current state and challenges, and propose practical strategies to enhance collaboration. The aims are to provide both theoretical insights and practical guidelines to facilitate the sustainable development of heritage tourism between the two countries.

- (1) In-depth excavation of heritage resource characteristics
- (2) Summarizing successful models of regional tourism co-operation
- (3) Obtaining tourist satisfaction data and perform analysis
- (4) Analyzing the behavior of cooperative entities
- (5) Constructing cooperation mechanism and Strategies

Innovations of the Research

In China and Kyrgyzstan, research on heritage tourism has focused on the development and management of specific heritage sites, such as A. Dosumbaeva and Lee (2023). Regional tourism cooperation studies have also mainly

concentrated within the domestic context, such as N. Abdyrakmatova (2021). Research on transnational regional tourism has primarily focused on Europe and Southeast Asia, with fewer studies on regional tourism cooperation in Central Asia. The paper, in the research process, reviewed a large number of documents and proposed suggestions for China and Kyrgyzstan to cooperate in tourism through heritage.

(1) Comprehensive Application of Multiple Theories

(2) Cross-National Cooperation Perspective

(3) Combination of Empirical Analysis and Theoretical Construction

(4) Analyzing the behavior of cooperative entities from the perspective of game theory

(5) Proposed operational mechanisms and implementation strategies.

Theoretical Significance of the Research

The research enriched the theoretical content of heritage tourism cooperation by comprehensively applying multiple theories, including transaction cost theory, institutional change theory, comparative advantage theory, growth pole theory, and game theory. This comprehensive application enhanced the theoretical breadth of this field.

Simultaneously, the research analyzed the current status of tourism development policies in both countries and summarized their development trends. Through case studies, it collected visitor satisfaction data and used market feedback to identify the shortcomings in heritage tourism development. This approach led to the proposal of operational mechanisms and development strategies for cooperation between the two countries. This line of thinking expands the depth of research on heritage tourism cooperation.

Practical Significance of the Research

UNESCO's changes in policies for the protection and development of World Heritage sites had created opportunities for the growth of heritage tourism. The research first analyzed the economic foundations and trade cooperation between China and Kyrgyzstan, find that both countries had a positive attitude towards tourism development. The global development trends and the willingness of countries to cooperate provided reference for decision-making by relevant tourism management departments in China and Kyrgyzstan. At the same time, through text analysis to obtain big data on visitor reviews, an indicator system affecting the satisfaction of heritage tourism visitors was derived. Using structural equation modeling, the satisfaction of Chinese visitors at Kyrgyzstan's heritage tourism sites was determined. This provided market feedback data for the construction of tourism cooperation mechanisms between China and Kyrgyzstan, and also offered reference suggestions for Kyrgyzstan to better develop the Chinese heritage tourism market.

Key Points for Thesis Defense

The heritage tourism cooperation between China and Kyrgyzstan was not only a demand of the times but also aligns with the developmental aspirations of both nations. Such cooperation had the potential to significantly promote social, economic, and cultural development. Consequently, the establishment of a cooperation mechanism was of considerable research value. With this in mind, the main content of the paper was structured as follows.

(1)The research collated and analyzed the relevant literature available to sort out "the Silk Roads:the Routes Network of Chang'an-Tianshan Corridor" , and analyzed the characteristics of each heritage node, which was an important resource for tourism cooperation between China and Kyrgyzstan. At the same time, the research collated the policies and news materials of the governments of China and Kyrgyzstan in recent years to summarize the vision of cooperation between the two countries.

(2) Summarized successful models of regional tourism cooperation aims to explore and identify the best practices and strategies for effective tourism cooperation between different countries and regions. This research analyzed the key factors in successful cases, including policy support, infrastructure development, cultural exchange, and market promotion.

(3) The research selected the Brana site in Kyrgyzstan and Dingding Gate in China for case study. Used the Octopus software to crawl tourist reviews of scenic spots on the internet, and used the ROST CM 6.0 software for text analysis. For Ding Ding Men, 26 516 Chinese words from popular travel platforms were gathered. Among the numerous tourist reviews, the study categorized high-frequency words into five aspects: heritage resources, heritage facilities, heritage environment, heritage activities, and heritage interpretation. Through software analysis, semantic network diagrams and sentiment analysis results were obtained. For the Brana site, 754 valid comments, 31 160 words from Google Maps were collected. Because the software cannot analyze multiple languages, Google Translate was used to translate these reviews into Chinese before conducting the text analysis. The results showed that tourist reviews of Brana were concentrated only on heritage resources, heritage facilities, and heritage environment, which was little different with Ding Ding Men. To better understand the tourism preferences of Chinese tourists, the research used structural equation model for satisfaction testing. The results indicate that Chinese tourists had a strong interest in the historical and cultural aspects of the Brana site. However, relatively backward heritage facilities, a lack of heritage activities, and insufficient interpretation of heritage culture significantly affect the tourist experience.

(4) These entities including government departments, tourism enterprises, tourism industry organizations, and community residents. They played different roles and had different interests and cooperation motivations, but the ultimate choice was Pareto optimal, and it represented the most efficient allocation of resources. Through analyzing their behaviors and interactions, the research provided

a comprehensive understanding of the mechanisms and dynamics of heritage tourism cooperation between China and Kyrgyzstan.

(5) Based on theories and the analyse results, the research constructed the mechanisms and proposed specific strategies and recommendations of heritage tourism cooperation between the two countries.

Individual contributions of researchers.

In the realm of China-Kyrgyzstan heritage tourism cooperation, the author focused on policy analysis about tourism development programs .Used tools to analyze visitor reviews and the SEM analyse visitor satisfaction,helped tailor tourism offerings to better meet the needs of Chinese tourists. These detailed insights were crucial for developing strategies that enhanced the heritage tourism experience, optimized resource allocation, and strengthened the economic and cultural bonds between China and Kyrgyzstan.

Approbation of the results of the study.

Parts of the research findings were discussed and publicly presented at academic conferences. On August 23, 2023, an academic report on the development of heritage tourism in Luoyang was given at e Kyrgyz National University named after Jusup Balasagyn symposium. On August 29, 2024, a keynote speech on "Dingding Gate Study Travel" was delivered at a sub-forum of the 1st China-Kyrgyzstan 'Belt and Road' Education Cooperation and Science & Technology Exchange Seminar.Some of the results of this paper were published in Financial & Credit Activity: Problems of Theory & Practice, Multidisciplinary Science Journal,etc.

Integrity of thesis results in publications.

With regard to the main content of this thesis, 5 scientific papers were published, all of them in internationally recognised journals. 4 of them were included in the Scopus database.

Thesis Structure.

The structure of the thesis consists of the introduction, Chapter 1: Theoretical basis and literature review, Chapter 2: The Current Status and Case Analysis of Heritage Tourism Cooperation between China and Kyrgyzstan, and Chapter 3: Strategies for China-Kyrgyzstan Tourism Co-operation. The thesis totals 115 pages, including 12 tables, 8 figures.

Абстракт
PhD диссертации Ван Лили
Тема: «Использование культурного наследия как механизма для сотрудничества в области туризма: на примере объектов всемирного наследия в Кыргызстане и Китае»
Научный руководитель: кандидат экономических наук, доцент Дооранов А.П.

Актуальность темы исследования.

Пандемия COVID-19 оказала серьезное воздействие на мировой туризм, однако в 2023 году началось его активное восстановление: было зарегистрировано 1,3 миллиарда прибытий, а доходы составили 1,5 триллиона долларов. Такой рост был обусловлен факторами, такими как накопленный спрос на путешествия и восстановление азиатского рынка. Ожидается, что к 2024 году показатели туризма превысят уровень, существовавший до пандемии: за первые девять месяцев 2024 года количество туристов достигнет 1,1 миллиарда, что указывает на полное восстановление к концу года.

Туризм оказывает значительное влияние на экономику Китая и Кыргызстана, внося весомый вклад в их ВВП. В 2023 году индустрия путешествий и туризма в Китае составляла 7,3% от общего ВВП, что эквивалентно более чем 9,2 триллиона юаней. В Кыргызстане общий вклад туризма в ВВП составлял 3,8% в 2019 году. Доходы от туризма в стране демонстрировали среднегодовой темп роста 20,2% с 1999 по 2020 год, а поток китайских туристов в Кыргызстан увеличился на 46,5% в 2019 году.

Возрождение международного туризма открывает новые возможности для Китая и Кыргызстана в области сотрудничества, используя историческое и культурное значение Шелкового пути. В 2013 году правительство Китая предложило инициативу «Один пояс – один путь» («Yidai, yilu» на китайском языке, далее ИПП), что ознаменовало новый этап в активном продвижении международного сотрудничества и связей. Участие Китая в этом регионе не является односторонним процессом, а представляет собой постоянные

переговоры, в которых государства Центральной Азии выступают не пассивными наблюдателями, а активными участниками, влияющими на ход «игры».

Страны, находящиеся вдоль ИПП, также выдвигали совместные инициативы. В 2013 году Казахстан представил инициативу Экономического пояса Шелкового пути, направленную на развитие экономического сотрудничества с Китаем и другими странами, а также на укрепление внутриконтинентальных связей для совместного развития региона. В 2014 году Туркменистан предложил инициативу «Новые пути сотрудничества», направленную на содействие сотрудничеству с Китаем и другими странами, а также на обеспечение внутриконтинентального взаимодействия и стабильности. Эти политики отражают общее стремление стран, расположенных вдоль Шелкового пути, к совместному процветанию и развитию через сотрудничество и обмен.

Кыргызстан, являясь важным узлом на Шелковом пути, также демонстрирует позитивное отношение к его развитию. В 2014 году объект Всемирного наследия ЮНЕСКО «Шелковый путь: сеть маршрутов Чанъань-Тяньшаньского коридора», который был совместно номинирован Китаем, Казахстаном и Кыргызстаном, стал новым импульсом для сохранения и передачи культурного наследия Кыргызстана.

Успешная номинация объекта «Шелковый путь: сеть маршрутов Чанъань-Тяньшаньского коридора» принесла множество преимуществ в культурный обмен между Китаем и Кыргызстаном. Во-первых, признание объекта Всемирного наследия обеспечивает значимую поддержку культурному наследию двух стран, которое теперь привлекает больше внимания. Во-вторых, Шелковый путь, как важное свидетельство древней культуры, способствует повышению знаний и понимания истории и культуры среди жителей обеих стран благодаря сохранению и демонстрации этого наследия.

Кроме того, это создает новые возможности для развития туризма в обеих странах, привлекая больше туристов для посещения и знакомства с этим наследием. Через транснациональное сотрудничество в области наследственного туризма обе страны могут совместно развивать свои богатые туристические ресурсы, тем самым способствуя созданию рабочих мест и устойчивому экономическому развитию.

Связь темы диссертации с приоритетными научными направлениями, крупными научными программами (проектами) или значительными исследовательскими работами

Инвестиционная политика правительства Кыргызстана на период с 2022 по 2026 годы определяет туризм как приоритетное направление, что поддерживается введением безвизового режима для туристов из 68 стран и упрощенными визовыми процедурами, включая электронные визы для китайских туристов. Эти меры улучшают туристический опыт и повышают имидж страны как туристического направления.

Китайско-Центральноазиатский саммит, состоявшийся в 2023 году, завершился принятием Сианьской декларации, которая способствует сотрудничеству в области туризма и других сфер. На основании будущих крупных событий и планов развития правительств Китая и Кыргызстана очевидно, что обе страны придают большое значение сотрудничеству в сфере туризма.

Шелковый путь является не только экономическим связующим звеном между Китаем и Кыргызстаном, но и культурным мостом. Богатые ресурсы наследия предоставляют огромный потенциал для сотрудничества в области туризма между двумя странами.

Цель исследования диссертации

Цель данного исследования заключается в анализе и разработке механизмов сотрудничества в области туризма, связанного с культурным наследием, между Китаем и Кыргызстаном.

Достижение поставленной цели требует решения следующих задач:

(1) провести глубокий анализ характеристик ресурсов туристского культурного наследия в обеих странах.

(2) теоретическое обобщение успешных моделей и практик регионального сотрудничества в туризме в области культурного наследия.

(3) комплексная оценка данных об удовлетворенности туристским продуктом на основе опроса туристов и их анализ.

(5) Разработка механизмов сотрудничества и стратегий в сфере предоставления туристского продукта на основе культурного наследия.

Новизна исследования

В Китае и Кыргызстане исследования в области туризма, связанного с наследием, в основном сосредоточены на развитии и управлении отдельными объектами наследия, например, как в работах А. Досумбаевой, Ли (2023). Исследования регионального сотрудничества в туризме также преимущественно проводились в национальном контексте, как, например, в работе Н. Абдракматовой (2021). Исследования транснационального регионального туризма в основном были сосредоточены на Европе и Юго-Восточной Азии, при этом существует недостаток исследований по региональному сотрудничеству в туризме в Центральной Азии. В процессе данного исследования автором на основе проведенного обзора большого числа документов, предложены рекомендации для Китая и Кыргызстана по сотрудничеству в сфере туризма через культурное наследие.

Научная новизна состоит в следующем:

(1) проведено комплексное применение существующих теорий развития культурного наследия как механизма развития туризма;

(2) применено сочетание эмпирического анализа и теоретической конструкции в исследовании поднятой проблемы;

(3) проанализировано поведения участников сотрудничества с точки зрения теории игр.

(4) определены перспективы дальнейшего транснационального сотрудничества в области культурного наследия между КНР и Кыргызской Республики.

(5) Предложены операционные механизмы и разработаны стратегии реализации резервов развития культурного наследия как механизма сотрудничества в области туризма.

Теоретическая значимость исследования

Данное исследование обогатило теоретическое содержание сотрудничества в области туризма, связанного с культурным наследием, благодаря комплексному применению множества теорий, включая теорию транзакционных издержек, теорию институциональных изменений, теорию сравнительных преимуществ, теорию роста полюсов и теорию игр. Этот подход расширил теоретические рамки данной области.

Одновременно исследование проанализировало текущее состояние политики развития туризма в обеих странах и обобщило их тенденции развития. Посредством анализа конкретных примеров были собраны данные об удовлетворенности посетителей и использованы отзывы с рынка для выявления недостатков в развитии туризма, связанного с культурным наследием. Такой подход позволил предложить операционные механизмы и стратегии развития сотрудничества между двумя странами. Этот подход расширяет глубину исследований в области сотрудничества в сфере туризма, связанного с культурным наследием.

Практическое значение исследования

Изменения в политике ЮНЕСКО в области охраны и развития объектов Всемирного наследия создали возможности для роста туристической отрасли культурного наследия. Исследование сначала проанализировало экономическую основу и торговое сотрудничество между Китаем и Кыргызстаном, обнаружив, что обе страны имеют позитивное отношение к развитию туризма. Глобальные тенденции развития и готовность стран к сотрудничеству стали ориентиром для принятия решений соответствующими

органами управления туризмом в Китае и Кыргызстане. Одновременно с помощью текстового анализа, для получения больших данных о мнениях посетителей был разработан индикаторный набор, влияющий на удовлетворенность туристов от посещения объектов культурного наследия. С использованием структурного уравнительного моделирования была определена удовлетворенность китайских туристов от посещения туристических объектов культурного наследия Кыргызстана. Это предоставило данные рыночной обратной связи для построения механизмов туристического сотрудничества между Китаем и Кыргызстаном, а также предложило рекомендации для более эффективного развития китайского туристического рынка в Кыргызстане.

Положения выносимые на защиту

Сотрудничество в области туристической индустрии культурного наследия между Китаем и Кыргызстаном было не только требованием времени, но и соответствовало целям развития обеих стран. Такое сотрудничество имеет потенциал значительно способствовать социальному, экономическому и культурному развитию. В связи с этим обмен культурным наследием как механизма сотрудничества в области туризма представляло собой значительную исследовательскую ценность. С учетом этого основные положения, выносимые на защиту, состоят в следующем:

(1) установлены особенности каждого узла в наследии «Жибек путь: Сетевой маршрут коридора Чанъань-Тяньшань», как важного ресурса для туристического сотрудничества между Китаем и Кыргызстаном.

(2) обоснованы модели регионального туристического сотрудничества в области обмена культурным наследием с целью изучения и выявления лучших стратегий эффективного туристического сотрудничества между разными странами и регионами.

(3) выявлены ключевые факторы развития культурного наследия в области туризма, включая государственную поддержку, развитие инфраструктуры, культурный обмен и продвижение на рынке.

(4) на основе анализа программным обеспечением были получены семантические сетевые диаграммы и результаты анализа настроений и предпочтений кыргызских и китайских туристов о ресурсах культурного наследия, объектах и среде культурного наследия.

(5) определены механизмы и стратегии в области туристической индустрии культурного наследия между Китаем и Кыргызстаном.

(6) разработаны рекомендации для сотрудничества в области туризма культурного наследия между Китаем и Кыргызстаном.

Личный вклад соискателя

В области сотрудничества Китая и Кыргызстана в сфере туризма культурного наследия автор сосредоточился на анализе политики и программ развития туризма. Были использованы инструменты для анализа отзывов посетителей, а также структурное уравнительное моделирование (SEM) для анализа удовлетворенности посетителей, что помогло адаптировать туристические предложения с учетом потребностей китайских туристов. Эти подробные выводы стали ключевыми для разработки стратегий, направленных на улучшение туристического опыта, оптимизацию распределения ресурсов и укрепление экономических и культурных связей между Китаем и Кыргызстаном.

Апробация результатов исследования.

Результаты исследования были обсуждены и публично представлены на научных конференциях. 23 августа 2023 года был представлен академический доклад о развитии туризма культурного наследия в Лояне на симпозиуме в Кыргызском национальном университете имени Жусупа Баласагына. 29 августа 2024 года была проведена основная речь на тему "Исследование ворот Диндин" на субфоруме 1-го семинара по сотрудничеству в области образования и обмена в сфере науки и технологий Китая и Кыргызстана в рамках инициативы "Один пояс – один путь". Наиболее важные результаты данной работы были опубликованы в журнале "Финансовая и кредитная

деятельность: проблемы теории и практики", а также в "Мультидисциплинарном научном журнале" и других изданиях.

Результаты исследования отражены в 5 научных статьях, все они были опубликованы в международных признанных журналах. 2 из них были включены в базу данных Scopus.

Структура диссертации.

Структура диссертации состоит из введения, трех глав, заключения, список использованной литературы, приложение. Общий объем работы составляет 115 страниц, включая 12 таблиц, 8 рисунков.

АБСТРАКТ

Ван Лили PhD диссертациясын

темасы: "Маданий мурасты туризм тармагында кызматташуу механизми катары колдонуу: Кыргызстан менен Кытайдын дүйнөлүк мурас объектилеринин мисалында"

**Илимий жетекчи: экономика илимдеринин кандидаты,
доцент Дооранов А.П.**

Изилдөөнүн актуалдуулугу

COVID-19 пандемиясы дүйнөлүк туризмге олуттуу таасирин тийгизди, бирок 2023-жылы анын активдүү калыбына келиши байкалды: 1,3 миллиард туристтик сапар катталган, ал эми кирешелер 1,5 трлн долларга жеткен. Бул өсүш саякатка болгон топтолгон суроо-талап жана Азия рыногунун жанданышы сыяктуу факторлор менен шартталган. 2024-жылы туризм көрсөткүчтөрү пандемияга чейинки деңгээлден ашып өтөрү күтүлүүдө: 2024-жылдын алгачкы тогуз айында туристтердин саны 1,1 миллиардга жетип, жыл аягына чейин толук калыбына келери болжолдонууда.

Туризм Кытай менен Кыргызстандын экономикасына олуттуу таасир этүүдө жана алардын ИДӨсүнө олуттуу салым кошууда. 2023-жылы Кытайда саякат жана туризм индустриясы жалпы ички дүң продукттун (ИДӨ) 7,3%ын түзүп, 9,2 трлн юандан ашкан. Кыргызстанда 2019-жылы туризмдин ИДӨгө жалпы салымы 3,8%ды түзгөн. Туризмден түшкөн кирешелер 1999-2020-жылдары орточо жылдык 20,2% өсүү темпин көрсөтүп, 2019-жылы Кыргызстанга келген кытайлык туристтердин агымы 46,5%га көбөйгөн.

Эл аралык туризмдин кайра жанданышы Кытай менен Кыргызстанга Жибек жолдун тарыхый жана маданий маанисин пайдалануу менен кызматташуу үчүн жаңы мүмкүнчүлүктөрдү ачууда. 2013-жылы Кытай өкмөтү "Бир алкак – бир жол" (кытай тилинде "Yidai, yilu", мындан ары БАБЖ) демилгесин сунуштап, эл аралык кызматташууну жана байланыштарды өнүктүрүүнүн жаңы этабын белгиледи. Борбордук Азия

мамлекеттери бул процессте пассивдүү байкоочу эмес, тескерисинче, кызматташуу процесстерине активдүү катышып, "оюн эрежелерин" калыптандырууга таасир этүүдө.

БАБЖнын алкагында аймактагы мамлекеттер да биргелешкен демилгелерди сунушташкан. 2013-жылы Казакстан Экономикалык Жибек жол алкагын сунуштап, экономикалык кызматташууну өнүктүрүүгө жана аймактын интеграциясын чыңдоого багыт алган. 2014-жылы Түркмөнстан Кытай жана башка өлкөлөр менен кызматташтыкты өнүктүрүүгө жана континенттик өз ара аракеттенүүнү жана туруктуулукту камсыз кылууга багытталган "Жаңы кызматташтык жолдору" демилгесин көтөргөн. Бул саясаттар Жибек жолдо жайгашкан өлкөлөрдүн биргелешип өнүгүү жана гүлдөп өсүү ниетин чагылдырат.

Кыргызстан Жибек жолдун маанилүү түйүнү катары анын өнүгүүсүнө позитивдүү мамиле жасоодо. 2014-жылы Кытай, Казакстан жана Кыргызстан менен биргеликте ЮНЕСКОнун Дүйнөлүк мурас тизмесине киргизилген "Жибек жол: Чанъань-Тянь-Шань коридорунун маршруттары" объектиси Кыргызстандын маданий мурасын сактоо жана жайылтууда жаңы дем берди.

Бул объекттин ийгиликтүү номинациясы Кытай менен Кыргызстандын маданий алмашуусуна көптөгөн пайда алып келди. Биринчиден, Дүйнөлүк мурас статусу эки өлкөнүн маданий мурасын сактоо жана жайылтууда маанилүү колдоо көрсөттү. Экинчиден, Жибек жол байыркы цивилизациялардын мурасы катары эки өлкөнүн жарандарынын тарых жана маданият тууралуу билимдерин арттырууга көмөк көрсөттү. Мындан тышкары, бул объект эки өлкөнүн туризм тармагын өнүктүрүүгө жана туристтерди тартууга жаңы мүмкүнчүлүктөрдү түздү.

Туризм тармагында мурас туризми аркылуу трансчек аралык кызматташтык Кытай менен Кыргызстандын туристтик ресурстарын биргелешип өнүктүрүүгө жана жумуш орундарын түзүүгө шарт түзөт, бул өз кезегинде экономикалык туруктуулукту камсыз кылууга көмөктөшөт.

Диссертациянын максаты

Бул изилдөөнүн негизги максаты – Кытай менен Кыргызстандын маданий мурас туризм тармагында кызматташуу механизмдерин талдоо жана иштеп чыгуу.

Бул максатка жетүү үчүн төмөнкү милдеттер коюлган:

(1) эки өлкөнүн маданий мурастарын туристтик ресурстардын мүнөздөмөлөрүн талдоо;

(2) маданий мурас туризмдеги аймактык кызматташтыктын ийгиликтүү моделдерин жана практикаларын теориялык жалпылоо;

(3) туристтердин пикирлерине негизделген туристтик продуктуга канааттануу деңгээлин комплекстүү баалоо;

(4) маданий мураска негизделген туристтик кызматтарды өнүктүрүү стратегияларын иштеп чыгуу;

(5) кызматташуу механизмдерин жана стратегияларын сунуштоо.

Изилдөөнүн жаңылыгы

Кытай менен Кыргызстандын мурас туризми боюнча мурдагы изилдөөлөр негизинен жеке мурас объектилерин өнүктүрүү жана башкарууга багытталган. Регионалдык кызматташтык боюнча изилдөөлөр негизинен улуттук деңгээлде жүргүзүлгөн, ал эми трансчек аралык мурас туризми боюнча изилдөөлөр Европа жана Түштүк-Чыгыш Азияга көбүрөөк багытталган. Борбордук Азия боюнча бул жаатта изилдөөлөр жетишсиз. Бул изилдөө Кытай менен Кыргызстандын кызматташтыгын өнүктүрүү боюнча сунуштарды иштеп чыгуу үчүн кеңири документтердин анализине негизделген.

Илимий жаңылык төмөнкүлөрдөн турат:

(1) маданий мурасты туризмди өнүктүрүү механизми катары колдонууга байланыштуу теорияларды комплекстүү колдонуу;

(2) эмпирикалык талдоо менен теориялык конструкцияларды айкалыштыруу;

(3) кызматташтыкка катышуучулардын жүрүм-турумун оюндар теориясынын негизинде талдоо;

(4) Кытай менен Кыргызстандын ортосундагы маданий мурас тармагындагы келечектеги кызматташтыкты аныктоо;

(5) кызматташтык механизмдерин жана стратегияларын иштеп чыгуу.

Теориялык маанилүүлүк

Бул изилдөө маданий мурас туризми тармагындагы кызматташуунун теориялык мазмунун байытып, транзакциялык чыгымдар теориясы, институционалдык өзгөрүүлөр теориясы, салыштырмалуу артыкчылыктар теориясы, өсүү полюстары теориясы жана оюндар теориясы сыяктуу көптөгөн теорияларды комплекстүү колдонду. Бул ыкма аталган тармактын теориялык чегин кеңейткен.

Ошол эле учурда, изилдөө эки өлкөнүн туризмди өнүктүрүү саясатынын учурдагы абалын талдап, алардын өнүгүү тенденцияларын жалпылаган. Конкреттүү мисалдарды талдоо аркылуу туристтердин канааттануу деңгээли жөнүндө маалыматтар чогултулуп, маданий мурас туризмдин өнүктүрүүдөгү кемчиликтер аныкталган. Ушундай ыкма аркылуу эки өлкөнүн кызматташуусунун оперативдүү механизмдери жана өнүгүү стратегиялары сунушталган. Бул изилдөө маданий мурас туризми жаатындагы кызматташуунун тереңдигин кеңейтет.

Практикалык маанилүүлүк

ЮНЕСКОнун Дүйнөлүк мурастарды коргоо жана өнүктүрүү саясатынын өзгөрүшү маданий мурас туризмдин өнүктүрүү үчүн жаңы мүмкүнчүлүктөрдү жаратты. Изилдөө алгач Кытай менен Кыргызстандын экономикалык негиздерин жана соода кызматташтыгын талдап, эки өлкө тең туризмди өнүктүрүүгө позитивдүү мамиле жасарын аныктаган. Глобалдык өнүгүү тенденциялары жана өлкөлөрдүн кызматташууга даярдыгы Кытай менен Кыргызстандын туризмди башкаруу органдары үчүн чечимдерди кабыл алууда маанилүү багыт болду.

Ошол эле учурда, тексттик талдоо ыкмасын колдонуп, туристтердин маданий мурас объектилеринен алган таасирин аныктоочу индикатордук топ түзүлгөн. Структуралык теңдеме моделдөө (SEM) ыкмасы аркылуу Кытай

туристтеринин Кыргызстандын маданий мурас объектилерин зыярат кылгандан кийинки канааттануу деңгээли бааланган. Бул изилдөөнүн натыйжалары Кытай менен Кыргызстандын туристтик кызматташуу механизмдерин түзүү үчүн рыноктук пикирлерди камсыз кылып, Кытай туристтик рыногун Кыргызстанда натыйжалуу өнүктүрүү боюнча сунуштарды берген.

Коргоого коюлган негизги жоболор

Кытай менен Кыргызстандын маданий мурас туризм тармагындагы кызматташтыгы мезгилдин талабы гана болбостон, эки өлкөнүн өнүгүү максаттарына да шайкеш келет. Мындай кызматташуу социалдык, экономикалык жана маданий өнүгүүгө олуттуу салым кошуу потенциалына ээ. Ушундан улам, маданий мурасты туризм кызматташтыгынын механизми катары карап чыгуу чоң изилдөө баалуулугуна ээ. Бул максатта төмөнкү негизги жоболор коргоого коюлган:

1. Чанъань-Тянь-Шань коридорунун маршруттарынын ар бир маанилүү түйүнүнүн өзгөчөлүктөрү аныкталып, Кытай менен Кыргызстандын туристтик кызматташтыгы үчүн маанилүү ресурс катары белгиленген.

2. Маданий мурасты алмашуу багытындагы регионалдык туристтик кызматташтык моделдери негизделип, ар кайсы өлкөлөр жана региондор ортосунда натыйжалуу кызматташууну камсыз кылуучу мыкты стратегиялар аныкталган.

3. Маданий мурасты туризмде өнүктүрүүнүн негизги факторлору аныкталып, аларга мамлекеттик колдоо, инфраструктураны өнүктүрүү, маданий алмашуу жана рынокто жайылтуу кирген.

4. Программалык камсыздоо аркылуу кыргыз жана кытай туристтеринин маданий мурас ресурстары, объекттери жана чөйрөсүнө болгон мамилеси тууралуу семантикалык тармактык диаграммалар жана эмоциялык анализдер алынган.

5. Кытай менен Кыргызстандын маданий мурас туризм тармагындагы кызматташтык механизмдери жана стратегиялары аныкталган.

6. Кытай менен Кыргызстандын маданий мурас туризм жаатында кызматташуусу боюнча сунуштар иштелип чыккан.

Автордун жеке салымы

Кытай менен Кыргызстандын маданий мурас туризм тармагындагы кызматташтыгын изилдөөдө автор туризмди өнүктүрүү саясаты жана программаларын талдоого басым жасады. Туристтердин пикирлерин талдоо үчүн атайын инструменттер колдонулуп, туристтердин канааттануусун аныктоо үчүн структуралык теңдеме моделдөө (SEM) ыкмасы пайдаланылды. Бул туристтик сунуштарды кытайлык туристтердин муктаждыктарын эске алуу менен ыңгайлаштырууга мүмкүнчүлүк түздү. Жыйынтыгында, туристтик тажрыйбаны жакшыртуу, ресурстарды оптималдуу бөлүштүрүү жана Кытай менен Кыргызстандын экономикалык жана маданий байланыштарын бекемдөө боюнча стратегиялар иштелип чыкты.

Изилдөөнүн апробациясы

Изилдөөнүн жыйынтыктары илимий конференцияларда талкууланып, коомчулукка сунушталды.

- 2023-жылдын 23-августунда Кыргыз улуттук университетинде өткөн симпозиумда Лоян шаарында маданий мурас туризмдин өнүктүрүү боюнча академиялык доклад жасалды.

- 2024-жылдын 29-августунда "Бир алкак – бир жол" демилгесинин алкагында Кытай менен Кыргызстандын билим берүү жана илимий-технологиялык кызматташуу боюнча 1-семинардын субфорумунда "Диндин дарбазасын изилдөө" темасында негизги баяндама жасалды.

- Изилдөөнүн эң маанилүү жыйынтыктары "Финансы жана кредит ишмердүүлүгү: теория жана практика маселелери" журналы, "Мультидисциплинардык илимий журнал" жана башка басылмаларда жарыяланды.

Изилдөөнүн жарыяланган натыйжалары

Изилдөөнүн жыйынтыктары 5 илимий макалада чагылдырылган, алардын бардыгы эл аралык деңгээлде таанылган журналдарда жарыяланган. Бул макалалардын 2си Scopus маалымат базасына киргизилген.

Диссертациясын структурасы жана колдонуу чөйрөсү

Диссертацияда аббревиатуралардын тизмеси, кириш сөз, үч бөлүм, корутунду, практикалык сунуштар, пайдаланылган адабияттар жана тиркеме бар. Диссертациянын жалпы көлөмү 115 барак түзөт, анда 12 таблица жана 8 сүрөт камтылган.